

ASSOCIACIÓ D'ESTUDIS FOLCLÒRICS GRUP ALACANT

La reivindicació de la cultura popular al sud del País Valencià

Lluís-Xavier Flores i Abat

*El Grup Alacant
abans d'actuar
(juliol 2001).*

*A tots els membres i col·laboradors
del Grup perquè amb la seua amistat
han forjat un projecte d'il·lusions.*

*A Toni perquè les velles glòries
no són eternes.*

L'any 1993 una colla reduïda de persones vam fundar a la nostra ciutat el *Grup de danses i cançons d'Alacant*, una associació que, bàsicament, des dels seus començaments, va pretendre reivindicar el ball popular tradicional valencià des d'una perspectiva més autèntica, fidel i diferent de la que alguns de nosaltres havíem conegut en altres agrupacions folklòriques. A més a més amb esta pretensió anava íntimament lligada la voluntat de fer una ferma defensa del nostre idioma, que fins el moment cap col·lectiu d'esta me-

na hi havia assumit dignament i valentament.

Al llarg dels anys, però, les activitats pròpies d'un grup de danses van anar combinant-se amb les d'una associació de recerca folklòrica, amb la consegüent ampliació del nostre camp d'actuació i estudi. Este fou el motiu pel qual l'any 1998 decidírem de canviar-li el nom al grup per un altre més definitori com és l'actual. Hui dia el *Grup Alacant* es definix com una associació d'estudis folklòrics que té com a objectiu prioritari la investigació, recuperació i difusió de les diverses manifestacions folklòriques del sud del País Valencià, i a esta tasca es dediquen els seus quatre membres actius: Maria del Mar Duque i Alemany, Joan-Lluís Monjo i Mascaró i els germans

bessons Miquel-Àngel i Lluís-Xavier Flores i Abat, a banda dels seus col·laboradors habituals, provinents de comarques com la Plana Alta, la Ribera Alta, l'Horta de València, el Camp de Morvedre i l'Alacantí.

LA INVESTIGACIÓ I RECOPIACIÓ: UNA TASCA PRIORITÀRIA

El naixement del nostre grup ve marcat per la necessitat de crear una agrupació de danses diferent de les que ja existien a la nostra ciutat i voltants. Volíem fer coses diferents i, sens dubte, fer-les des d'un altre punt de vista. Al capdavant, el que preteníem amb estos propòsits era fixar-nos una línia de

treball semblant a la que a València alguns de nosaltres havíem conegut en el *Grup de Restauració*. Esta associació de recerca folklòrica, comandada pels folkloristes Josep-Àngel Jesús-Maria i Romero i Fermín Pardo Pardo, s'encarregava de recuperar, restaurar, interpretar i difondre una gran varietat de balls i danses populars valencianes d'una manera el més fidedigna a la tradició, sense misticismes, reelaboracions, muntatges i coreografies pròpies de la gran majoria dels grups de danses valencians.

A Alacant i la seua comarca, però, ben poca gent s'havia dedicat a eixa tasca (sobretot en l'aspecte de la música i el ball popular) i era necessari investigar i recopilar mostres del ball popular comarcal per tal de recuperar-lo i difondre'l com calia. Així doncs, el treball de camp fou una tasca urgent que vam haver d'assumir i la recerca d'informants es perfilà com el nostre objectiu bàsic. Fruit d'açò ens vam entrevistar amb nombroses persones coneixedores de balls, danses, cants i melodies tradicionals del camp d'Alacant. Al mateix temps no oblidarem el treball d'arxiu i biblioteca que, entre altres

coses, fou molt profitós per a conèixer la festa del Corpus Christi alacantí i sobretot les seues danses i bestiari.

Este doble treball ens ha permès, per tant, la recuperació, la restauració i la difusió d'una part important del nostre patrimoni folklòric. La recuperació de danses i balls tradicionals, com ara *danses*, jotes, malaguenyes, fandangos, carraquilles, cants de batre i de bressol, aurores, pregons... d'Alacant, el Verdegàs, Sant Vicent del Raspeig, el Rebolledo, la Canyada del Fenollar..., i la restauració (recuperació en el seu marc tradicional) de les danses de Sant Vicent del Raspeig (des de 1997), les danses del *paloteado* (bastonets) i gitanos (1997), i la de nanos (1998) en la processó del Corpus d'Alacant, i el repartiment del pa cremat en el Ravalroig alacantí (1996), en són un exemple.

Evidentment, tot el material compilat pels membres del Grup Alacant forma part dels arxius sonors de literatura oral i música popular tradicionals que a nivell personal o col·lectiu, posseïm. En concret, comptem amb materials gràfics, sonors i/o escrits de les

poblacions de Daia Nova, Callosa del Segura, Guardamar, Crevillent, Vallverde, les Baies, Asp, el Rebolledo, el Bacarot, la Canyada del Fenollar, el Verdegàs, Agost, Sant Vicent del Raspeig, el Palamó, Alacant, Sant Joan, el Campello, Mutxamel, Aigües, la Torre de les Maçanes, Relleu, Sella, Orxeta, Benidorm, Confrides, Callosa d'en Sarrià, Alcoleja, Tàrbena, Biar, Banyeres de Mariola, Onda, Benassal, Lluçena, Sant Jordi del Maestrat, Atzaneta del Maestrat...

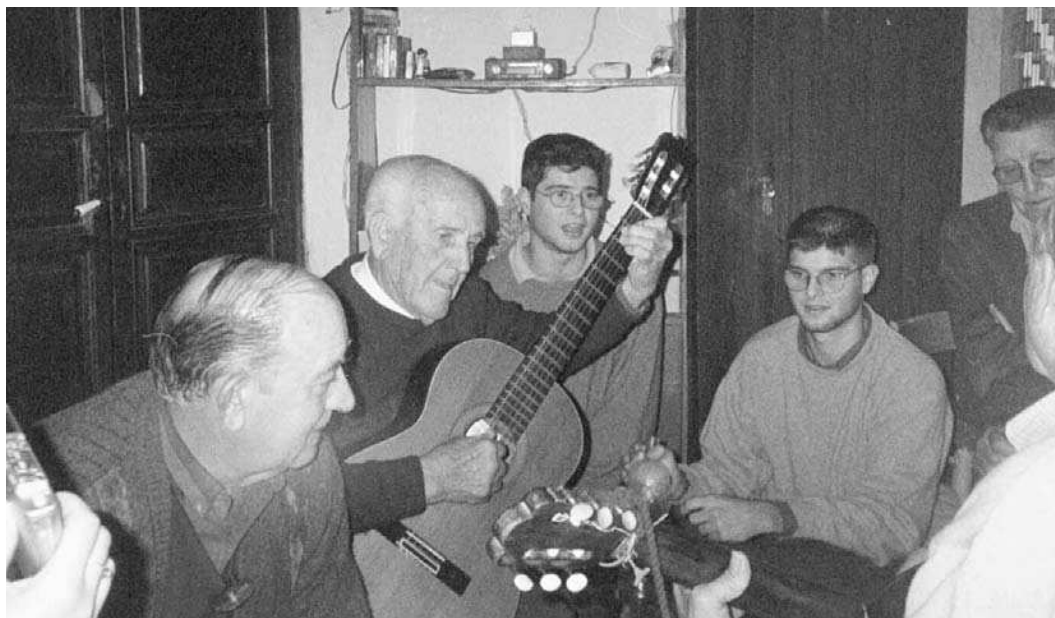
LA DIFUSIÓ DEL NOSTRE TREBALL

Este objectiu és també primordial per a nosaltres, ja que estem interessats a donar a conèixer les nostres investigacions aprofitant qualsevol mitjà que tinguem. Així doncs, podem esmentar:

a) **Actuacions i mostres.** Com a grup de danses, els membres del Grup Alacant no només anem abillats amb indumentàries tradicionals valencianes sinó que intentem oferir al públic un repertori de balls, danses i cançons tradicionals

Dansant en la processó del Corpus d'Alacant (juny 2001)

En plena tasca de recopilació a Relleu (hivern 2000).

de recopilació pròpia, amb la major fidelitat i respecte pel que fa a la interpretació d'estils, passades i cant, tot donant-los un caràcter popular sense modificacions ni coreografies falses. Esta activitat l'hem deixada ben patent en aplecs com el *Mercèdansa. IV Mostra de danses tradicionals catalanes de Barcelona* (1998), on tinguérem l'honor de ser la primera associació valenciana de folklore tradicional invitada, el *Festival Nacional de Folklore de Jumella* (1999), on l'organització quedà decebuda pel fet de no haver contemplat un mostra de ball valencià al més pur estil de coros y danzas allí presents o els organitzats per la pròpia associació com la *Mostra de danses rituals i processonals del País Valencià* (Alacant, 1996), la *Mostra de danses rituals* (Elx, 1997) i la *I Mostra de Folklore de l'Alacantí* (Alacant 2000), on volguérem presentar tot el nostre treball de recopilació i restauració del patrimoni musical popular alacantí fet al llarg de 7 anys així com retre un homenatge als nostres informants i a aquells col·lectius, que de manera tradicional, venien mantenint en les seues localitats algunes manifestacions del folklore musical comarcal.

b) **Jornades i congressos.** L'any 1995 organitzàrem les I Jornades Jaume II de cultura popular i tradicional valenciana amb un doble objectiu: difondre els treballs fets per diversos estudiosos del nostre

folklore a les comarques meridionals valencianes i, consegüentment, reivindicar la pertinença de la nostra comarca a l'àrea lingüísticocultural valenciana, en una data en què l'efemèride del VII centenari de la incorporació del sud valencià a la Corona d'Aragó (abril 1996) estava passant despercebuda per a les nostres autoritats polítiques. Estes jornades van ser tot un èxit d'assistència (hi acudiren quasi un centenar de persones que participaren en els diversos actes organitzats) i es tornaren a organitzar l'any següent amb un seguit d'activitats que aconseguiren captar l'atenció de diversos mitjans de comunicació en un moment en què els actes institucionals de commemoració del seté centenari de valencianitat dels alacantins mancaven de qualsevol reivindicació i reflexió sobre la història, cultura i llengua pròpies. A banda d'això, hem participat activament en altres jornades com el IV Congrés de Festes Tradicionals de la Comunitat Valenciana (Petrer, 2000) o les I Jornades Municipals de Cultura Popular (Castelló de la Plana 1998) amb la presentació de comunicacions.

c) **Cursos.** Hem impartit tallers i curssets de danses organitzats per nombrosos col·legis, ajuntaments (Elx, Callosa d'en Sarrià, Alacant), comissions de festes (Sant Vicent del Raspeig), cicles de música folk

(Tradicionàrius, Barcelona, 1997), trobades d'escoles en valencià, universitats, consells de joventut i particulars, com ara el de boleros valencians a Palma que es fa a iniciativa de la cantant Miquela Lladó. Així mateix hem ensenyat balls i danses populars sud-valencianes a tots aquells grups de danses que ens ho han sol·licitat.

d) **Exposicions i passarel·les d'indumentària.** En concret, hem col·laborat amb les exposicions fetes l'any 1997 a la Canyada de Biar i l'any 2001 a Asp pels grups de danses locals. L'estiu de 2001 organitzàrem, a petició de l'Ajuntament de Santa Pola, una xerrada-passarel·la sobre indumentària valenciana per tal de conscienciar els festers de la necessitat de recuperar els induments tradicionals del poble. Actualment treballem a Alacant perquè el debat sobre la indumentària tradicional alacantina siga viu i es recupere en el marc de les Fogueres de Sant Joan.

e) **Articles i publicacions.** A banda dels nombrosos fullets i articles escrits en llibres de festes locals o revistes com *La Canya*, *Caramella* o *Dos o tres fulls*, l'associació té tres publicacions al carrer. Sota el subtítol de Cultura popular i tradicional valenciana, tenim publicat les *Actes de les I i II Jornades Jaume II* (núm. 1), que va vore la llum fa 5 anys i en el qual es recullen tots els treballs que van presentar els

participants a estes jornades organitzades pel grup els anys 1995 i 1996, i *Miscel·lània* (núm. 2), llibre en el qual apareixen compilats tots els articles dels membres del grup publicats entre 1993 i 1999. Però, sens dubte, és la *Revista Valenciana de Folklore* la publicació que ha centrat des de l'any passat tots els nostres esforços.

Així mateix, l'any passat vam donar suport a la iniciativa mampresa per la *Colla de dolçainers Sant Antoni d'Alacant* de cantar albaides en les processons de Setmana Santa, així com a la recuperació dels gegants de la ciutat a càrrec de l'*Escola Tradicional de Música d'Alacant* amb la publicació de sengles articles d'investigació.

Per altra banda, la nostra companya Maria del Mar Duque ha publicat la cassette *Documentos de tradició oral en Alicante* i el llibre *Juegos populares y literatura de tradición oral en Alicante*, fruit del seu treball d'investigació. Així mateix, els germans Flores i Abat, amb la col·laboració d'aquesta i Joan-Lluís Monjo, han coordinat els dos darrers llibrets d'una comissió foguerera alacantina, que amb els dossiers centrals de «Cultura popular valenciana» i «Indumentària tradicional alacantina» han estat premiats amb el 4t premi de llibrets de la Generalitat Valenciana. Darrerament han aparegut al carrer els volums 28, 29 i 30 de la Fonoteca de Materials de la Generalitat Valenciana, en els quals el *Grup Alacant* ha col·laborat amb la gravació d'alguns cants d'aurora.

LA REVISTA VALENCIANA DE FOLKLORE, UN NOU PROJECTE EDITORIAL

Com hem dit adés, esta publicació és un nou projecte que els membres de l'associació duem a terme. La revista pretén, tal com diem a l'editorial, «convertir-se en un referent per a tots aquells que treballen seriosament avui dia en el camp de la cultura popular i tradicional valenciana» i va nàixer com a conseqüència de la nul·la existència al nostre país d'una publicació d'esta mena.

Som conscients que en un país normalitzat esta iniciativa hauria sorgit ja fa temps des de les pròpies institucions, però ja que València no és el cas, el *Grup Alacant* ha decidit d'encarar un projecte tan ambiciós amb el desig de dignificar i reivindicar un dels pilars fonamentals del nostre poble: el folklore.

El primer número, que consta de 160 pàgines, va ser presentat a les localitats de Crevillent, Elx, Alacant, Alcoi, València, Massalfassar i Castelló de la Plana amb l'objectiu que fóra coneguda la revista i s'entrara en contacte amb possibles col·laboradors.

FOLKALACANT, UN CICLE DE CONCERTS DE MÚSICA FOLK A ALACANT

Esta és una de les activitats que coorganitza el nostre col·lectiu amb el Consell de la Joventut d'Alacant i l'Ajuntament d'Alacant des de fa

quatre anys. Esta plataforma de música folk titulada *I en maig folk* en les seues tres edicions anteriors va estar a punt de desaparèixer l'any passat a causa d'una falta de previsió i dades de l'Ajuntament, però a partir d'ara, batejada amb un nom renovat, *Folkalacant*, ha entrat en una nova etapa.

Folkalacant pretén difondre entre la jovenalla alacantina les noves tendències i estils de la música d'arrel tradicional feta pels grups folk dels Països Catalans i sud peninsular. En les quatre edicions que hem organitzat fins ara han actuat grups com els valencians Ham de foc, Riu Sec, Notes Soltes, el Cau del Llop, els catalans Traüt de tarí, Cigalons, Pomada, els mallorquins Xaloc Música i els murcians Azarbe.

Per a pròximes edicions esperem augmentar el nostre pressupost, traure els concerts al carrer i organitzar actes paral·lels com tallers de balls populars i una fira de música folk.

83

ASSOCIACIONS

Associació d'estudis
folklorics «Grup Alacant»
C. Pintor Antoni Amorós,
4, 4, 4 dta
03015 ALACANT
(l'Alacantí)
Tel. 965156480 – 965927733
– 670563495
Fax. 965156067 – 965144375

ESCARAMUSSA FOLC

MUSICA PER A BALLAR

JOSEP 676 133 974 – ELADIO 961 522 988 – SALVA 616 746 363

Lloguer d'equips de so.

Il·luminació.

Gravació.

Disseny d'espectacles.

Producció artística.

tel.fax: 93 804 72 53 • jart@teleline.es